

Латинська Америка: протиборство демократичних сил і диктаторських режимів. Практична робота

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Дайте коротку характеристику становища країн Латинської Америки на початку XX ст.

1. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн Латинської Америки в міжвоєнний період. Латинською Америкою ми називаємо ту частину Північної, Центральної та Південної Америки, що лежить на південь від кордону США. Ця частина Америки стала об'єктом колонізації з боку Іспанії та Португалії: іспанська та португальська мови, які виникли на основі давньої латині, почали домінувати на цій території, що дало підставу називати її Латинською Америкою, на відміну від англomовної Північної Америки.

Особливості колонізації Латинської Америки:

- з Іспанії та Португалії до Америки їхало здебільшого дворянство, яке отримувало там величезні земельні наділи, але з презирством ставилося до праці та до місцевого населення;
- власники великих земельних володінь - латифундій - використовували працю безземельних селян - пеонів, індіанців, а переважно - негрів-рабів;
- процеси міжрасового змішування привели до появи великої кількості мулатів (нащадків білих і негрів) і метисів (нащадків білих та індіанців), які на початку XX ст. становили більшість населення Латинської Америки.

Незалежні латиноамериканські держави утворилися ще на початку XIX ст. Тут утвердилася республіканська форма правління. Конституції країн регіону зазвичай наслідували конституцію США.

Законодавча влада належала здебільшого Національному конгресу, що складався з двох палат: сенату і палати депутатів. Главою держави й керівником уряду був президент, обраний загальним голосуванням.

Однак парламентаризм і демократія багато в чому залишилися формальними. Будь-яке реальне поширення прав і свобод загрожувало існуванню латифундій (великих земельних володінь, що знаходилися у власності нащадків європейських колонізаторів). Влада в цих республіках належала різноманітним кланам латифундистів і набувала форми особистої влади вождя (каудильйо), який безпосередньо спирався на армію. Величезну роль у житті латиноамериканських країн відігравала верхівка армії - генерали та офіцери, які найчастіше походили із середовища землевласницької аристократії.

Армійська верхівка визначала напрям політики країни, здійснювала військові перевороти і ставила біля керма того чи того каудильйо.

Особливості соціального життя Латинської Америки:

- місцева олігархія купалася в розкошах, а основні маси промислових робітників і трудівників села ледь животіли;
- переважній більшості селян були недосяжні одяг і взуття фабричного виробництва;
- зібраного врожаю вистачало лише на те, щоб прогодуватися;
- діти селян не ходили до школи;
- мільйони родин голодували;
- околиці Буенос-Айреса, Сантьяго та інших столиць були оточені «кварталами бідноти», забудованими саморобними хатками з каменю, шматків бляхи й фанери без електрики та каналізації;
- часто спалахували епідемії, що позбавляли життя сотні тисяч людей.

В економічній площині країни Латинської Америки через їхній загалом аграрний розвиток залежали спершу від Великої Британії (протягом XIX ст.), а починаючи з повоєнного періоду - від США. Поєднання політичного суверенітету й економічної залежності значною мірою визначало розвиток країн цього регіону в міжвоєнний період. Із 20 латиноамериканських республік найвпливовішими й великими були Бразилія, Аргентина і Мексика. Державами з великими потенційними можливостями були Венесуела, Перу, Чилі. Частка колоніальних володінь, що належали США, Франції, Великій Британії та іншим країнам, була незначною (всього 2,5 % території, до 4,5 % населення).

У той період система ринкових відносин майже повністю сформувалася в Аргентині, Уругваї, Чилі, Мексиці, Бразилії, а в Болівії, Парагваї вона лише зароджувалась. У рамках світової господарської системи Латиноамериканський регіон відіграв роль аграрно-сировинної ланки. Країни Латинської Америки вивозили продукцію гірничодобувної промисловості, сільськогосподарську сировину і продовольство, а завозили машини, обладнання і споживчі товари. Кожна з них вирощувала чи видобувала здебільшого щось одне: Бразилія - каву, Аргентина - збіжжя і м'ясо, Уругвай - вовну, Чилі - мідь і селітру, Болівія - олово, Перу — срібло й бавовну, Венесуела - нафту і залізну руду, Коста-Рика і Гватемала - банани. Усе це створювало винятково велику залежність економіки латиноамериканських країн від кон'юнктури світового ринку. Ці країни вступали до смуги найжорстокіших економічних струсів кожного разу, коли зовнішня ситуація складалася несприятливо для їхнього експорту.

2. Протиборство демократичних сил і диктаторських режимів. Поява диктаторських режимів у Латинській Америці у міжвоєнний період мала безліч причин. До них треба зарахувати:

- кризи консервативно-олігархічних і реформістських форм правління;
- нестійкий, монокультурний розвиток економіки;
- масу невирішених соціальних проблем;

- економічну і політичну залежність від США та Європи;
- вплив офіцерських і католицьких угруповань;
- традиції каудилізму;
- прагнення використати ідеї незалежності та суверенітету в особистих цілях певними політичними діячами;
- спроби згуртувати національні сили за допомогою режиму особистої влади.

У Бразилії 1930 р. було створено партію Національний буржуазно-ліберальний альянс на чолі з Жетуліу Варгасом, який шляхом збройної боротьби, установив режим особистої влади та усунув із політичної арени країни «кавову» олігархію. Військово-диктаторська форма правління дала змогу новому режимові зміцнитися при владі, запобігти революційному вибуху в країні. Того ж року Ж. Варгас став президентом. Його правління тривало до 1945 р. Хоча було прийнято дві конституції, права Ж. Варгаса, що мали диктаторський характер, ними не обмежувалися.



- **А. Сандіно (справа) разом з А. Сомосою, який під час переговорів підступно захопив Сандіно разом з його братом і кількома прихильниками. Всі вони були розстріляні.**

Криза уряду радикалів призвела до військового перевороту 1930 р. в Аргентині. 6 вересня армійські частини під командуванням генерала Хосе Урібуру захопили владу в країні. Колишнього президента-реформатора Іпполіто Ірігойєна було арештовано й заслано. Урібуру проголосив себе тимчасовим президентом із диктаторськими повноваженнями. Було скасовано конституційні гарантії, розпущено конгрес, оголошено стан облоги. Урібуру надихався фашистськими ідеями. Безпосередньою опорою диктатури були реакційне офіцерство й націоналістично налаштовані буржуазно-поміщицькі кола. Завдяки тискові широких демократичних сил диктаторський режим було повалено. У лютому 1932 р. президентом Аргентини став кандидат національно-демократичної партії Агустин Хусто. Хоча формально конституційний режим було відновлено, новий уряд також діяв проти демократів і лівих сил.

Ще раніше диктаторський режим було встановлено в Чилі. У вересні 1924 р. група офіцерів здійснила військовий переворот під гаслами створення сильного уряду. Хунта (так прийнято називати військових, що захопили владу внаслідок перевороту), збирала навколо себе прибічників твердої авторитарної влади, реформістів і радикалів. Незважаючи на прийняття прогресивної конституції 1925 р., передового трудового законодавства, реальна влада в країні дедалі більше зосереджувалася в

руках військового міністра Ібаньєса дель Кампо. У 1927 р., ставши президентом країни, він установив режим особистої диктатури (1927—1931 рр.).

На Кубі в 1925 р. обраний президентом республіки Херардо Мачадо-і-Моралес установив диктаторський режим, розпочавши жорстокі репресії проти демократичного руху. Мачадо створив урядову федерацію трудящих. Як і Ібаньєс, він наслідував приклад італійського фашизму, називав себе «антильським Муссоліні».

Диктаторський режим було також встановлено в Нікарагуа, де після придушення руху патріотів на чолі з Аугусто-Сесаром Сандіно владу захопив командувач національної гвардії Анастасіо Сомоса. Одіозна диктатура клану Сомоси проіснувала в Нікарагуа понад 40 років.

За таких обставин, найважливішим чинником життя латиноамериканських республік став рух за Народний фронт. У Латинській Америці він мав яскраве антифашистське та антиолігархічне забарвлення, й був спрямований проти реакційних профашистських течій серед представників місцевої влади, котра надихалася прикладом європейського фашизму. Загроза фашизму в регіоні з'явилася й ззовні — через посилене проникнення туди Німеччини та Італії. **Воно виявлялося у:**

- економічній, зовнішньоторговій і дипломатичній експансії;
- зростанні військових зв'язків;
- активізації діяльності нацистської агентури;
- спробах використати для цієї мети місцеві колонії німецьких переселенців.

У Бразилії у 1935 р. було створено Національно-визвольний альянс. Ця організація визначила своєю метою боротьбу проти реакційних сил, повалення диктаторського режиму і встановлення народної влади. Його вплив зростав досить швидко — невдовзі альянс об'єднав понад 1,5 млн симпатиків. Однак частина керівництва зайняла радикальні позиції і розпочала підготовку до збройного повстання. Це призвело до відходу від альянсу багатьох його учасників. У липні 1935 р. уряд заборонив діяльність альянсу, що перейшов на нелегальне становище.

ДОКУМЕНТИ СВІДЧАТЬ



1) Невизнання й відмова від сплати зовнішніх боргів. 2) Анулювання антинаціональних договорів з імперіалістичними державами. 3) Націоналізація найбільших комунальних підприємств і підприємств іноземного капіталу. 4) Введення 8-годинного робочого дня, соціального забезпечення, збільшення заробітної платні...

3 програмного Маніфесту Національно-визвольного альянсу Бразилії від 5 липня 1935 р.

Бліц-обговорення

Які пункти програми національно-визвольного альянсу ви вважаєте найпринциповішими? Чому? Свою думку аргументуйте.

В Аргентині в умовах наступу реакції активізувався демократичний рух, представники якого одержали в березні 1936 р. перемогу на виборах до палати депутатів конгресу. Радикали, соціалісти та декілька дрібних партій утворили єдиний парламентський блок - Народний фронт, що зажадав від уряду дотримання демократичних свобод і приборкання крайньої реакції. 1 травня 1936 р. радикали, соціалісти, комуністи організували 100-тисячну демонстрацію в столиці під гаслами Народного фронту. Однак керівники радикалів і соціалістів не зважилися прийняти пропозицію про створення Народного фронту і винести боротьбу за стіни парламенту. Парламентський блок Народного фронту у вересні 1936 р. розпався. Активізація демократичного руху в країні змусила владу припинити наступ на умови життя і права трудящих, відмовитися від спроб установлення терористичного режиму. У лютому 1938 р. президентом Аргентини став представник ліберального крила національно-демократичної партії Рікардо Ортіс, який зробив поступки демократичним силам і вжив заходів щодо зміцнення конституційних свобод.

Безпосередньою причиною створення Народного фронту в Чилі виявилася розправа уряду зі страйком залізничників у лютому 1936 р., введення стану облоги і переслідування демократичних сил. У відповідь на це в березні 1936 р. було створено Народний фронт, до якого увійшли соціалісти, комуністи, радикали, демократи, профспілкові організації. Програма Народного фронту містила низку прогресивних заходів: захист і розширення демократичних прав і свобод трудящих, стимулювання розвитку національної економіки та обмеження позицій іноземного капіталу, посилення ролі держави в економіці, аграрні перетворення на користь селян, піднесення рівня життя, освіти й культури народних мас, захист національного суверенітету і боротьбу за мир, проти фашизму на міжнародній арені.

На президентських виборах 25 жовтня 1938 р. Народний фронт здобув перемогу. Його кандидат - радикал Педро Агірре Серда отримав 50,2 % голосів та був обраний президентом країни. Він сформував уряд Народного фронту в складі радикалів, соціалістів і демократів. Цей уряд (1938-1941 рр.) розширив демократичні свободи, права трудящих, ужив заходів проти вкрай правих організацій. Було підвищено заробітну платню, знижено ціни на продукти харчування, розширено систему соціального забезпечення. Уряд ужив заходів для розвитку національної економіки, що сприяли зростанню виробництва. Було надано допомогу дрібним і середнім сільським власникам, частину земель, що пустували, передано безземельним селянам.

Значних успіхів було досягнуто у сферах народної освіти, медичного обслуговування. Однак в середині Народного фронту виникли серйозні хитання й незгоди. Урешті-решт, у січні 1941 р. Народний фронт розпався.



• Президент Чилі від Народного фронту П.А. Серда.

Створення народних фронтів у Латинській Америці, активізація демократичних сил були яскравою сторінкою в боротьбі проти диктаторських режимів, олігархії, за національні інтереси суверенних латиноамериканських держав.

Формуємо компетентності

Хронологічну. 1. Поставте події у хронологічній послідовності: створення Народного фронту в Чилі, Ж. Варгас став президентом Бразилії, Херардо Мачадо-і-Моралес установив диктаторський режим на Кубі, президентом Аргентини став кандидат національно-демократичної партії Агустин Хусто.

Просторову. Покажіть на карті країни Латинської Америки, в яких у 20-30-х роках XX ст. було встановлено диктаторські режими, та країни, у яких перемогли народні фронти.

Інформаційну. Визначте, до яких країн має стосунок політична діяльність латиноамериканських політиків: Варгас, Карденас, Мачадо, Урібуру, Сандіно.

Логічну. 1. У чому полягають особливості розвитку країн Латинської Америки міжвоєнного періоду?

2. Як ви вважаєте, монокультурність (вирощування або видобування й експортування чогось одного) шкодить розвитку економіки країни чи ні? Свою позицію аргументуйте.

3. Визначте специфіку диктаторських режимів у країнах регіону. Якою була їхня соціальна опора?

4. Яких успіхів досяг демократичний рух у Латинській Америці?

5. Чому зазнали поразки уряди, блоки Народного фронту в Чилі та Бразилії?

6. Чому в країнах Латинської Америки не утвердився фашизм європейського зразка?

7. Поясніть терміни: латифундія; метиси; мулати; олігархія.

Мовленнєву. У групах обговоріть питання: чому в Латинській Америці не утвердився фашизм європейського зразка?



1925 р. - встановлення диктаторського режиму на Кубі.

1938 р. - захоплення в Нікарагуа влади А. Самосою.

Жовтень 1938 р. - січень 1941 р. - Народний фронт при владі у Чилі.